

pligtige indkomster og dermed skatterne meget høje, især for ældre virksomheder og brancher. Resultatet bliver utilstrækkelige reinvesteringer og forringet konkurrencedygtighed over for udlandet, især over for lande med ny industri.

I et tredje kapitel behandles spørgsmålet om den økonomiske væksts betydning for forholdet mellem afskrivninger og reinvesteringer. Forf. omtaler Robert Eisners teori om, at afskrivningerne i en voksende økonomi vil overstige geninvesteringsbehovet og derfor bidrage til den økonomiske vækst. Eisner har anført, at der skal en alvorlig inflation til at vende dette billede, og påvist, at desto større vækstraten er, jo større er forskellen mellem afskrivningsbeløbene og geninvesteringssummerne. Eisner har sluttet, at afskrivningerne måske er for høje, hvorved nettoindkomsterne m.v. undervurderes. Dette påvirker ifølge Eisner den traditionelle analyse af indkomstfordelingen.

Forf. mener ikke, at Eisners resultater gælder for en økonomi, hvis årlige vækstbeløb er konstante; han vedgår, at der i en overgangsperiode, hvor en stationær økonomi bliver voksende, kan forekomme afskrivningsoverskud. Han advarer imidlertid mod brugen af dette overskud, fordi man ved en aftagen i væksten vil kunne komme til at mangle de brugte beløb til geninvesteringer. Dette er netop særlig uheldigt, når den økonomiske vækst er aftagende.

Forf. indrømmer rigtigheden af Eisners konklusioner for en økonomi, hvor den årlige vækstprocent er konstant. Han understreger imidlertid, at bare et midlertidigt stop i væksten vil føre til, at afskrivningerne bliver mindre end genanskaffelsesbehovet. Det er derfor af stor betydning, at vækstraten sjældent er konstant. Forf.s konklusion er, at den økonomiske vækst kun midlertidigt kan opveje inflationens tendens til at medføre for små afskrivninger.

I bogens fjerde kapitel kommer forf. ind på spørgsmålet om den økonomiske politik og om geninvesteringscyklener. Gennemgangen

er kortfattet. Forf. understreger vanskelighederne ved at finde den rigtige »timing«. Som praktisk eksempel på, hvad der kan gøres, nævnes, at man har mulighed for at rette geninvesteringshøjdepunkter mod tidspunkter, hvor man ifølge befolkningsstatistikken m.v. kan vente særlig stor tilgang af arbejdskraft.

Bogen behandler kun få af de mange afskrivningsproblemer. Det forekommer imidlertid – den finske baggrund taget i betragtning – rimeligt, at forf. begrænser sig til at gennemgå inflationens og den økonomiske væksts indflydelse paa afskrivningerne. Man kunne nok ønske, at analysen af disse afskrivningsproblemer havde været noget mere omfattende. Det kan f.eks. nævnes, at inflationsproblemerne måske kan løses ved den ordning med forskudsafskrivinger og investeringsfondshenlæggelser, der blev indført i den danske skattelovgivning i 1957.

Martin Korst.*

* Sekretær i Skattedepartementet, cand.polit.

Bent Rold Andersen: Nyere målsætninger i socialpolitikken. Memorandum fra Københavns Universitets Økonomiske Institut nr. 7. Gads Forlag, Kbh. 1963, 119 s. (stencileret). Kr. 25,75.

Siden Zeuthen's værk om Social sikring 1948 er der sket en så betydelig udvikling i den praktiske socialpolitik, at nyere fremstillinger nu er påkrævet. Bent Andersens memorandum er et værdifuldt bidrag hertil. Dette gælder i ganske særlig grad det meget fyldige kapitel om revalideringen (40 sider). På dette område har udviklingen jo også været stærkest, og man har hidtil manglet en systematisk og vurderende fremstilling egnet til brug for universitetsundervisningen.

Under afsnittet om revalideringsmålsætninger findes en grundig diskussion af revalideringsbegrebet og dermed af personkredsen. Blandt de psykisk handicappede burde man snarere nævne de åndssvage end sinkerne. Fra et erhvervsmæssigt synspunkt

pligtige indkomster og dermed skatterne meget høje, især for ældre virksomheder og brancher. Resultatet bliver utilstrækkelige reinvesteringer og forringet konkurrencedygtighed over for udlandet, især over for lande med ny industri.

I et tredje kapitel behandles spørgsmålet om den økonomiske væksts betydning for forholdet mellem afskrivninger og reinvesteringer. Forf. omtaler Robert Eisners teori om, at afskrivningerne i en voksende økonomi vil overstige geninvesteringsbehovet og derfor bidrage til den økonomiske vækst. Eisner har anført, at der skal en alvorlig inflation til at vende dette billede, og påvist, at desto større vækstraten er, jo større er forskellen mellem afskrivningsbeløbene og geninvesteringssummerne. Eisner har sluttet, at afskrivningerne måske er for høje, hvorved nettoindkomsterne m.v. undervurderes. Dette påvirker ifølge Eisner den traditionelle analyse af indkomstfordelingen.

Forf. mener ikke, at Eisners resultater gælder for en økonomi, hvis årlige vækstbeløb er konstante; han vedgår, at der i en overgangsperiode, hvor en stationær økonomi bliver voksende, kan forekomme afskrivningsoverskud. Han advarer imidlertid mod brugen af dette overskud, fordi man ved en aftagen i væksten vil kunne komme til at mangle de brugte beløb til geninvesteringer. Dette er netop særlig uheldigt, når den økonomiske vækst er aftagende.

Forf. indrømmer rigtigheden af Eisners konklusioner for en økonomi, hvor den årlige vækstprocent er konstant. Han understreger imidlertid, at bare et midlertidigt stop i væksten vil føre til, at afskrivningerne bliver mindre end genanskaffelsesbehovet. Det er derfor af stor betydning, at vækstraten sjældent er konstant. Forf.s konklusion er, at den økonomiske vækst kun midlertidigt kan opveje inflationens tendens til at medføre for små afskrivninger.

I bogens fjerde kapitel kommer forf. ind på spørgsmålet om den økonomiske politik og om geninvesteringscyklener. Gennemgangen

er kortfattet. Forf. understreger vanskelighederne ved at finde den rigtige »timing«. Som praktisk eksempel på, hvad der kan gøres, nævnes, at man har mulighed for at rette geninvesteringshøjdepunkter mod tidspunkter, hvor man ifølge befolkningsstatistikken m.v. kan vente særlig stor tilgang af arbejdskraft.

Bogen behandler kun få af de mange afskrivningsproblemer. Det forekommer imidlertid – den finske baggrund taget i betragtning – rimeligt, at forf. begrænser sig til at gennemgå inflationens og den økonomiske væksts indflydelse paa afskrivningerne. Man kunne nok ønske, at analysen af disse afskrivningsproblemer havde været noget mere omfattende. Det kan f.eks. nævnes, at inflationsproblemerne måske kan løses ved den ordning med forskudsafskrivinger og investeringsfondshenlæggelser, der blev indført i den danske skattelovgivning i 1957.

Martin Korst.*

* Sekretær i Skattedepartementet, cand.polit.

Bent Rold Andersen: Nyere målsætninger i socialpolitikken. Memorandum fra Københavns Universitets Økonomiske Institut nr. 7. Gads Forlag, Kbh. 1963, 119 s. (stencileret). Kr. 25,75.

Siden Zeuthen's værk om Social sikring 1948 er der sket en så betydelig udvikling i den praktiske socialpolitik, at nyere fremstillinger nu er påkrævet. Bent Andersens memorandum er et værdifuldt bidrag hertil. Dette gælder i ganske særlig grad det meget fyldige kapitel om revalideringen (40 sider). På dette område har udviklingen jo også været stærkest, og man har hidtil manglet en systematisk og vurderende fremstilling egnet til brug for universitetsundervisningen.

Under afsnittet om revalideringsmålsætninger findes en grundig diskussion af revalideringsbegrebet og dermed af personkredsen. Blandt de psykisk handicappede burde man snarere nævne de åndssvage end sinkerne. Fra et erhvervsmæssigt synspunkt

findes der vel næppe åndssvage (bortset fra idioterne og åndssvaghed kombineret med visse andre psykiske eller legemlige defekter). Problemet for de åndssvage er nok mere at klare livet end arbejdet, og hovedindsatsen på dette område kan derfor komme til at ligge udenfor revalideringen i snævrere forstand.

En lidt fyldigere gennemgang af revalideringslovgivningens historie i Danmark i dette århundrede ville have været hensigtsmæssig til belysning af, hvorledes målsætningen har ændret sig fra snævre besparelsessynspunkter (for invalidefonden) til egentlig revalidering med udgangspunkt i revalidentens behov.

Selve revalideringsprocessen er omhyggeligt beskrevet og afgrænset, og de forskellige problemer i forbindelse med den erhvervsmæssige placering er gennemgået. Endelig afsluttes med en beregning af den økonomiske gevinst ved revalideringen. Men der er både her og i afsnittet om forebyggelse peget på, at der er tale om menneskelige værdier, der ikke kan måles i økonomiske termer alene, og at foranstaltninger, der giver økonomisk underskud, godt kan give et overskud i nytteværdi.

I første kapitel behandles socialpolitikens målsætninger. Hermed er man inde på et meget vanskeligt emne, hvor man må gå frem med stor forsigtighed. At udtale sig om, hvad der er målet med offentlige handlinger, er mange gange ikke muligt. Om den målsætningsanalyse, som gennemføres indenfor familiepolitiken, siger Bent Andersen selv, »at der er tale om vanskeligt gennemskuelige og komplicerede målsætninger«. Dette gælder så sandelig også på mange andre områder. De foregivne mål kan således afvige fra de virkelige, og de virkelige mål kan ligge udenfor de områder, der tilsyneladende er genstand for de pågældende handlinger. Formålet med offentlige tilskud kan således være at ændre byrdefordelingen i forhold til en tidligere finansiering (forsikringsbidrag i stedet for skatter, statstilskud i stedet for kommunetilskud), eller formålet kan være rent politisk (Bismarcks sociallovgivning).

Den målsætning, man præsumerer, vil derfor ofte være bestemt af visse idealiserede synspunkter eller være en efterrationalisering. Navnlig ved vurdering af de større linier i udviklingen vil teleologiske betragtninger ikke være særlig værdifulde. Både ved gennemførelsen af alderdomsunderstøttelsesloven af 1892, arbejdsløshedsloven og hjælpekelsoven af 1907 og aldersrenteloven af 1922 har finansielle og politiske synspunkter spillet en stor rolle, og det er vanskeligt for ikke at sige umuligt at tale om en egentlig socialpolitisk målsætning. En analyse af målsætningen bliver derfor en politisk historisk redegørelse for de mange motiver, der i tidens løb har præget sociallovgivningens udformning, og dette vedrører socialpolitikens historie, men ikke selve socialpolitikens teori.

Det er dog muligt, at de forskellige kræfter, der har været virksomme, har fundet udtryk i visse ideer, der har været bestemmende for en bestemt periode. Bent Andersen kan derfor godt have ret i, at de ledende principper i den socialpolitiske udvikling frem til 30'erne har været at sikre forsørgelse af de personer, der ikke kan klare sig selv, samt behandling af dem, der rammes af sygdom, og at gennemføre denne forsørgelse uden indgreb i den vertikale indkomstfordeling. Dette gælder dog ikke blot fra 1890, men fra grundloven 1849 (og i virkeligheden var princippet fra 1799 eller før). Derimod er det vanskeligt at se, at gennemførelse af forsørgelse uden indgreb i det frie forbrugsvalg har været noget formål (for den del af socialpolitiken, der vedrører den horisontale fordeling af livsindtægten, vil praktisk talt ethvert socialpolitisk tilskud medføre indgreb overfor det frie forbrugsvalg).

Men selv om de to førstnævnte målsætninger kan anerkendes, kan de næppe forklare den faktiske udvikling, uden at man må gå dybere til bunds og finde ud af, hvilke politiske interesser der ligger bag, hvorved man også må tage hensyn til den forud gældende finansiering (fattigvæsenet) og de ændringer, man gennem sociallovgivning søgte at opnå heri.

Det centrale i socialpolitiken må derfor som i andre økonomiske »politik«-fag være at analysere virkningerne af visse offentlige handlinger. Disse kan da sammenholdes med forskellige virkelige eller tænkte formål, og evt. uoverensstemmelser kan påvises. At afgrænse socialpolitiken efter målsætning, d.v.s. en teleologisk afgrænsning, er derimod umuligt, og det er derfor ikke mærkeligt, at Bent Andersen, som han anfører i forordet, konstaterer, »at det er overordentligt vanskeligt at få greb om denne »udvidede socialpolitik«, og »at dette også medfører problemer med hensyn til afgrænsning af stoffet – ja, med hensyn til indholdet af selve faget socialpolitik«.

Går man over til de mere specielle dele af socialpolitiken, kan man dog sikkert med større ret tale om en egentlig socialpolitisk målsætning. Dette gælder indenfor sygebehandling, særforsorgen, børneforsorg og revalideringen o.s.v. Efterhånden som den stigende velstand har ført til socialpolitisk expansion, er der uden tvivl flere og flere områder, hvor man kan gå ud fra en sådan målsætning. Derfor kan man godt tale om, at nye målsætninger dukker op, selv om man ikke er nået til bunds med hensyn til de tidligere eksisterende.

Under afsnittet om forebyggelse er der opstillet en nyttig formel for forebyggelsens totale effektivitet. Denne er lig med summen af sandsynlighedseffekten og omkostningseffekten minus produktet af de to nævnte størrelser.

Det må altid være et vigtigt led i en virkningsanalyse at undersøge, om de offentlige tilskud øver indflydelse på tildelingskriteriet i positiv eller negativ retning; i det første tilfælde kan der undertiden, men ikke altid tales om forebyggende virkninger. Hvis man derimod foretager undersøgelser af, gennem hvilke forskellige foranstaltninger f.eks. sygdom eller asocieret kan forebygges, er man langt udenfor socialpolitikens område. Det samme er tilfældet, hvis man foretager lignende undersøgelser indenfor familielivet. De forskellige foranstaltninger, som man herefter kan foreslå som mulige midler mod define-

rede og konstaterede vanskeligheder eller problemer, (d.v.s. sundhedspolitik, kriminalitetspolitik og familiepolitik m.v.) bliver selvstændige videnskaber af kompilerende karakter, der holdes sammen ved et fælles (og ved disse fællestræk karakteriseret) objekt. Disse forskellige »politik«-fag falder udenfor socialpolitiken som afgrænset ved fællestræk ved de offentlige handlinger, og som derfor analyserer virkningen af disse principielt på alle områder, hvor dette har interesse. Ingen af de ovenfor nævnte kompilerende »politik«-fag udgør en enkel rationelt afgrænset videnskabsgrænse, men er et konglomerat af flere forskellige videnskaber, hvor den selvstændige virksomhed består i at afbalancere de af de forskellige videnskabsgræne påviste tendenser i en afrundet fremstilling. Det er vigtigt at drage denne grænse mellem socialpolitik og de nævnte (og andre) »politik«-fag, thi i modsat fald vil socialpolitiken let komme til at fuske i en række videnskaber eller blot gentage løst underbyggede populære påstande. Bent Andersen er selv inde på, om familiepolitik falder udenfor socialpolitik. Det gør den som sagt, men det gælder også boligpolitik, landbrugspolitik etc.

Socialpolitiken kan som en økonomisk disciplin belyse visse problemer, men må overlade andre til psykologien, juraen, medicinen, pædagogiken etc. (Sociologien er ikke nævnt her, idet den må opfattes som en underafdeling af statistiken som læren om tilvejebringelse af visse arter af oplysninger). Derfor må den socialpolitiske teori også begrænse sig til at belyse virkningen af de nævnte fænomener på forskellige områder.

Men bortset fra at det ikke er lykkedes at gennemføre en begrebsbestemmelse af socialpolitikens indhold hverken på teleologisk eller kompilatorisk basis er afhandlingen værdifuld og nyttig for enhver, der vil beskæftige sig med socialpolitiske, teoretiske problemer.

*Jørgen S. Dich.**

* Professor ved Aarhus Universitet.